

Thyboen der rejste til Mors

Af ELSE BAK, Ovtrup

”Østergård” i Silstrup er i mange generationer gået i arv fra far til søn. Jeg vil her fortælle om min tipoldefar, Peder Christian Jensen Østergård, som var født i Østergård i Silstrup, 3. november 1797. Han var nr. fire ud af en søskendeflok på ni. De kunne jo ikke alle få gården. Det blev den tre år yngre bror, Thommas Jensen Østergård, som førte gården videre i flere generationer. Deres far, Jens Christensen Østergård, var også født i Østergård, kirkebogen viser, at han blev døbt 11. september 1761 og døde 22. oktober 1838. Hans kone, Bodil Kirstine Jensdatter Vibred, blev døbt Septuagesima søndag 1771 i Heltborg.

Hans far igen boede også på Østergård. Han hed Christen Jensen Østergård, født i 1727. Han døde i Østergård i 1787. I 1760 blev han viet i Tilsted kirke til Anne Jensdatter Frøkjær, som døde i 1782. Så vi véd, at Østergård har tilhørt familien fra 1760. Det er ikke så mange år siden, den er gået ud af familiens eje. Jeg har ladet mig fortælle, at den nu ejes af Ejlif Krogager.

Nu vil jeg vende tilbage, hvor jeg begyndte, med min tipoldefar Peder Chr. Jensen Østergård. Han tog til Mors og fandt sin kone på Overgård i Fårtoft, Sundby sogn, og han blev på mange måder en foregangsmand på Mors.

Men først lidt om hans kone: Hun var enke på ”Overgård” for anden gang, født på Moutrup i Blidstrup sogn 16. maj 1786 og hed Mette Marie Knudsdatter. Hendes mor var fra herregården Blidstrup, datter af Christen Jensen Staunstrup Riis, som for øvrigt også kommer fra Thy. Han købte Blidstrup samt flere andre store gårde på Mors, med tilhørende fæstegods og flere kirketiender. Mette Marie Knudsdatter blev 27. oktober 1804 viet i Blidstrup kirke til Christen Pedersen Smedegård, som kort forinden havde købt Overgård i Fårtoft, men han døde allerede i 1808, og de fik ingen børn sammen. Hun gifter sig igen året efter i 1809 med Ole Larsen Overgård, med ham får hun seks børn, og én af dem, Ane Marie Olesdatter, bliver gift med Peder Chr. Østergårds bror, Thommas Jensen Østergård - der fik fødegården ”Østergård” i Silstrup. Så min tipoldefar bliver således (sted) svigerfar til sin lillebror. Mette Marie bliver enke igen, da Ole Larsen Overgård dør 8. juni 1822, men et halvt år efter, 7. marts 1823, bliver hun så viet igen i Sundby kirke til Peder Chr. Jensen Østergård. De fik to børn sammen, en dreng og en pige. Drengen blev opkaldt efter hendes anden mand, og kom til at hedde Ole Overgård Pedersen Østergård, født 12. december 1823. Pigen fik navnet Bodil Kirstine, opkaldt efter hans mor.

Når man interesserer sig for slægtshistorie, så er det jo ikke nok med at finde navnene på sine forfædre, og hvornår de er født og døde, men i høj grad også, hvad de foretog sig. Det kan man jo i mange tilfælde finde i den lokalhistoriske litteratur, og her finder jeg Peder Chr. Østergård nævnt i mange forbindelser.

Ved valget til stænderforsamlingen i 1841 blev han valgt til suppleant for den daværende repræsentant Laurids Ploug Borberg af ”Dover Østergård” i Ydby, og på grund af Borbergs sygdom gav han møde ved stænderforsamlingen i Viborg to gange, i 1844 og 1846.

Ved maj-valget i 1853 blev han valgt til folketingsmand for Venstre i Thisted Amts 4. valgkreds (Mors). I bogen ”Rigsdagsmedlemmerne i gennem 100 år” står der, at han tilhørte bondevennerne.

Den 17. februar 1852 blev der i Nykøbing stiftet en ny forening, som kaldte sig ”Syttende Februar foreningen”. Foreningens protokol er opbevaret på Morsø lokalhistoriske Arkiv, og ved et kursus i læsning af gotisk skrift ved adjunkt Børge Jensen, Nykøbing, vinteren 1980 fik jeg lejlighed til at læse nogle afsnit af protokollen, som var skrevet med meget fin og tydelig gotisk skrift. Medlemmerne samledes en gang om ugen og drøftede forskellige emner, som kunne blive til forbedring af de hidtidige tilstande i byen, både moralske og økonomiske forbedringer. Og da der på den tid ikke fandtes nogen lokalavis på Mors, blev der læst op af uden-ø's aviser og tidsskrifter, som kunne have medlemmernes interesse. En af de ting, man drøftede i foreningen, var oprettelse af en spare- og lånekasse på Mors, og 31. marts 1852 besluttedes der, at der skulle vælges en bestyrelse på otte mand, og det skulle være fem fra byen og tre fra landet, og den ene af de tre fra landet blev Peder Chr. Jensen Østergård på Overgård i Fårtoft. Sådan gik det til, at han blev medstifter af Morsø Sparekasse. ”Syttende Februar foreningen” var også initiativtager til, at Morsø landøkonomiske Forening blev stiftet, og her blev Peder Chr. Jensen Østergård også medstifter og medlem af bestyrelsen. Fra 1842 til 1851 var han medlem af sogneforstanderskabet.

Vi ser, at han udadtil har været en virksom mand, men han har jo også haft et arbejde derhjemme at passe, og om hans daglige færden på Overgård ved vi, at han, foruden at drive gården, også drev ålehandel. Om vinteren, når isen på fjorden kunne bære, lejede han nogle husmænd og daglejere til at stange ål, og om sommeren havde han havfiskere boende på gården. Ålene saltede han, og så havde han en stor ålekiste, som passede til at stå på en lang stiv arbejdsvojn. Foran på kisten var lavet et sæde, hvor kusken kunne sidde. Kisten fyldte han med ål og kørte ned til Haderslev og Husum og solgte dem på de store markeder der. Denne ålekiste, vist nok den eneste bevarede i sin art, blev i 1966 skænket til Nationalmuseet, efter at den har stået på ”Overgård”s stuehusloft i mange år. På undersiden af låget kunne man se, hvordan der med kridtstreger havde været ført en slags regnskab. I bogen ”Rigsdagens medlemmer gennem 100 år” af Victor Elberling står der om ham, at han var udlært smed, inden han tilgiftede sig Overgård. På Overgård har der også været en smedje, og her har han jo nok også stået en gang imellem.

Af de gamle dokumenter, som stadig findes på Overgård, ser vi, at han i 1849 fik kongelig bevilling til at opføre en større vejrmølle ved gården og samtidig drive møllen og male korn, mel og gryn for andre. Herom kan der læses i en artikel, som P. C. O. Nørgaard skrev i "Historisk Årbog" for 1966.

Den 31. juli 1844 døde hans kone, Mette Marie. Et epitafium over hende hænger i dag på Dueholm Museum i Nykøbing. Det har hængt i Sundby kirke, hvor hun ligger begravet lige syd for kirken.

Men Peder Chr. Østergård gifter sig igen med Ane Søndergård, som var ud af den kendte Søndergård familie fra Ø. Jølby. Hun var enke efter gårdmand Christen Madsen i Bjergby. De flytter til Tøving, bytter med en gård, som sønnen Ole har, og Ole kommer hjem og får Overgård. Men den 17. februar 1864 døde også Ane fra ham, og han flytter tilbage til "Overgård", hvor han bygger et aftægtshus. Her bor han til sin død 13. juni 1882. Da har han også overlevet både sin søn og svigerdatter, og hans sønnesøn, Jens Olesen

Overgård, har overtaget gården. Han finder også sin kone i Thy. Hun var født i "Nørgård" i Skjoldborg, datter af Marianne og Niels Poulsen Nørgård. De flyttede senere til Thisted. 1. december 1880 købte de Wintetsmøllegård til overtagelse 1. april 1881. Niels Poulsen Nørgårds far hed Poul Chr. Jensen Skadholm og hans kone, Else Jensdatter, var fra Østergård i Silstrup, søster til min tipoldefar, så min bedstefar og bedstemor er næstsøskende børn. Det ser vi ofte her på Mors, at familierne gifter sig med hinanden. Her er det så morsingboer og thyboer, som indgifter sig med familien. Vores forhenværende redaktør af denne årbog, Torsten Balle, stammede også fra en af de ni søskende i "Østergård" i Silstrup. Han har fortalt mig meget om slægten, men det var om dem, der blev i Thy, og derfor synes jeg, der også skulle fortælles om ham, der rejste til Mors.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy, Mors og V. Hanherred 1981, side 93-96).